

ΠΟΙΟΣ Ο ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ ΜΙΑΣ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΚΑΙ ΠΟΙΑ
Η ΛΕΙΑ ΤΩΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ ΤΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ
ΤΗΣ ΤΡΙΠΟΛΙΤΣΑΣ ΤΟΥ 1821

1. 'Ο σεμνός ιστορικός Γεώργιος Λάιος, πού γρήγορα έφυγε από κοντά μας, ανάμεσα στα άλλα του έργα μᾶς έδωσε και μιᾶ συλλογή σπουδαίων ανέκδοτων έγγραφων, κατασχεμένων από την αυστριακή αστυνομία, τὰ όποια τὰ ανέσυρε από τὰ πολύτιμα για τόν έλληνικό άγώνα του 1821 'Αρχεΐα τῆς Βιέννης και πού τὰ δημοσίευσε στα 1958 στην 'Αθήνα με τόν τίτλο «'Ανέκδοτες έπιστολές και έγγραφα του 1821». Τήν άξία τῶν έγγραφων αυτών ειχα την εύκαιρία νά εκτιμήσω χρησιμοποιώντας τα στην έργασία μου *Οι 'Ελληνες σπουδαστές στα 1821* και πολύ περισσότερο στόν Ε' τόμο τῆς *'Ιστορίας του Νέου 'Ελληνισμού* πού τυπώνεται. 'Ανάμεσα στα έγγραφα αυτά του Λαΐου τράβηξε την προσοχή μου και ή ύπ' αριθμ. 119 τῆς συλλογῆς έπιστολή ενός άνωνύμου, γραμμένη στην Καλαμάτα και χρονολογημένη στις 21 'Ιουλίου 1821, πού απευθύνεται σε άγνωστο σε μᾶς φίλο του στην Τεργέστη. 'Η έπιστολή αυτή δέν παρατίθεται άκέραια, αλλά τό μεγαλύτερο ίσως μέρος αυτής· γι' αυτό και δέν έχει ύπογραφή. 'Ο άνωνυμος για μᾶς έπιστολογράφος περιγράφει τις περιπέτειες πού ειχε, όταν κατεβαίνοντας από την Τεργέστη πέρασε από την Κεφαλληνία και τελικά έφτασε στο στρατόπεδο τῆς Τριπολιτσᾶς, όπου ό πρίγκιπας Δημ. 'Υψηλάντης τόν διέταξε νά πάγει στην Καλαμάτα και εκεί νά οργανώσει ένα σύνταγμα τακτικού στρατού «από όλους τους ξένους πού πλεονάζουν στο Μωριά» και συνεχίζοντας λέγει ότι έχει σχηματίσει κιόλας ένα τάγμα και περιμένει άκόμη «τά τμήματα από τὰ νησιά». Με την εύκαιρία αυτή μᾶς δίνει διάφορες πληροφορίες, ιδίως για τόν 'Υψηλάντη, για την αντίδραση τῶν κοτζαμπάσηδων έναντίον του και για την προοπτική τῶν πραγμάτων στην Πελοπόννησο¹.

Πώς βρέθηκε τό γραπτό αυτό στα Αυστριακά 'Αρχεΐα; "Όπως φαίνεται από τις 6 εισαγωγικές γραμμές πού προτάσσει ό Λάιος, την έπιστολή αυτή ή καλύτερα τό πιο ένδιαφέρον απόσπασμά της, την στέλνει, μαζί με δικό του γράμμα τῆς 28 Αύγούστου, ό γραμματέας του γαλλικού προξενείου τῆς Τεργέ-

1. Γ. Λαΐου, *'Ανέκδοτες έπιστολές και έγγραφα του 1821*, 'Αθήνα 1958, σσ. 158.

στης Chevalier στὸν συμπατριώτη του ἴσως De la Rue, κάτοικο τῆς Βιέννης (ὅπως φαίνεται ἀπὸ ἄλλη προγενέστερή του ἐπιστολή, τῆς 9 Ἰουνίου, πρὸς τὸ ἴδιο πρόσωπο, ἢ ὁποία ἐπίσης βρίσκεται στὰ Ἀρχεῖα τῆς Αὐστριακῆς ἀστυνομίας καὶ τὴν ὁποία ἐπίσης δημοσίευσε ὁ Λάιος χωριστὰ σὲ ἄλλο μέρος τοῦ βιβλίου του, χωρὶς νὰ κάνει κανένα συσχετισμὸ τῶν δύο ἐπιστολῶν), ποὺ ἐνδιαφερόταν γιὰ τὴν πορεία τῶν ἐλληνικῶν πραγμάτων, καὶ ἔχι σὲ διπλωμάτη προϊστάμενό του, γιὰτὶ, ἀλλιῶς, θὰ ἔστειλε τὸ γράμμα μὲ τὴ διπλωματικὴ ἀλληλογραφία καὶ θὰ τὸν προσφωνοῦσε μὲ τὸν τίτλο του.

Τὰ ἰδιωτικὰ λοιπὸν αὐτὰ γράμματα τοῦ Chevalier τῆς 9 Ἰουνίου καὶ 28 Αὐγούστου 1821, γραμμένα στὴν Τεργέστη, μαζὶ μὲ τὸ συνημμένο τοῦ ἀνωνόμου τῆς 21 Ἰουλίου 1821, βρέθηκαν στὰ Ἀρχεῖα τῆς αὐστριακῆς ἀστυνομίας τῆς Βιέννης, ποὺ παρακολουθοῦσε τοὺς ὑποπτους γιὰ συνεννοήσεις μὲ τοὺς ἐπαναστάτες τῆς Πελοποννήσου ἢ τῆς Μολδοβ' ἀχίας "Ἕλληνες καὶ φιλέλληνες. Τί ἄνθρωποι ἄραγε ἦταν αὐτοὶ οἱ δύο Γάλλοι, ὁ ἓνας στὴν Τεργέστη καὶ ὁ ἄλλος στὴ Βιέννη, οἱ ὁποῖοι ἐνδιαφέρονταν γιὰ τὰ ἐλληνικὰ πράγματα; Φιλέλληνες, ὅπως πάγει ἡ πρώτη μας σκέψη, ἢ—ἀς τὸ ἀποτολήσουμε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ κιόλας—πράκτορες τῆς αὐστριακῆς κατασκοπείας; Ὁ πρῶτος μάλιστα, ὁ Chevalier, ἐφόσον ἦταν καὶ γραμματέας τοῦ γαλλικοῦ προξενείου τῆς Τεργέστης, θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι διπλὸς πράκτορας, ἐνῶ ὁ δεύτερος, ὁ De la Rue, ἀπλὸς τῶν Αὐστριακῶν, ὁ ὁποῖος καὶ κατέθεσε ἐκούσια τὰ στοιχεῖα ποὺ εἶχε, δηλαδὴ τὰ γράμματα τοῦ πληροφοριοδότη τοῦ Chevalier, στὴ μυστικὴ αὐστριακὴ ὑπηρεσία. Πρὸς τὴ δευτέρη αὐτὴ ὑπόθεση ἀποκλίνω, γιὰτὶ καὶ τὰ δύο γράμματα τοῦ Chevalier ἔχουν τὸν χαρακτήρα μᾶλλον δελτίου πληροφοριῶν (παρὰ ἰδιωτικῶν ἐπιστολῶν) μὲ προσπάθεια ἐξακριβώσεως τῶν διαδραματιζόμενων στὸν ἐλληνικὸ χῶρο καὶ ψυχρῆς ἐκτιμῆσεως τῶν πραγμάτων, χωρὶς ἐνδειξὴ φιλικῶν αἰσθημάτων πρὸς τοὺς Ἕλληνες.

2. Ἄς ἰδοῦμε καλύτερα τὰ κείμενα τοῦ Chevalier, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ πρῶτο χρονολογικὰ τῆς 9 Ἰουνίου, τὸ ὁποῖο φαίνεται ἄκακο καὶ δὲν κινεῖ πολὺ τὴν ὑπόψια τοῦ ἐρευνητῆ παρὰ μόνον ἂν κριθεῖ ἐν συναρτήσει πρὸς τὸ δεύτερο ποὺ τράβηξε ἰδιαίτερα τὴν προσοχή μου. Στὴν πρώτη του λοιπὸν ἐπιστολῇ ὁ Chevalier δίνει πολλὰ καὶ ποικίλες πληροφορίες στὸν De la Rue: 1) γιὰ τὶς κινήσεις τῶν Ἑλλήνων στὴν Τεργέστη: καὶ 2) γιὰ τὰ γεγονότα ἔξω ἀπ' αὐτήν, τὶς ὁποῖες πληροφορίες ἴσως ἀντλεῖ ἀπὸ ἐλληνικὰς ἐπιστολὰς πρὸς γνωρίμους του ποὺ δὲν τὸν ὑποπτεύονται γιὰ τὸν ρόλο ποὺ παίζει ἢ καὶ ἀπὸ καπετάνιους ποὺ φθάνουν μὲ τὰ καράβια τους ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ στὸ πρῶτο αὐτὸ λιμάνι τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης.

α) Οἱ ἐσωτερικὰς εἰδήσεις ἀναφέρουν ὅτι ὁ «Ρῶσος» πρίγκιπας Ἀλέξ. Καντακουζηνὸς ἔχει ἓνα μῆνα στὴν Τεργέστη, ὅτι ἀσχολεῖται μὲ τὴ συγκρότηση τοῦ ἐπιτελείου ἐνὸς συντάγματος μὲ ἐπικεφαλῆς ἓνα «Γάλλο» ἀπόστρατο

ἀξιοματικό, ὅτι ἀπένειμε τοὺς βαθμοὺς σὲ μιὰ συγκέντρωση, ὅπου παραβρέθησαν 200 Ἕλληνες ἀπὸ τὴν Τεργέστη καὶ μερικοὶ σπουδαστὲς ποὺ ἔφθασαν ἀπὸ τὴ Γερμανία, ὅτι οἱ στολὲς καὶ ὁ ὄπλισμός τῶν ἀξιοματικῶν φτιάχτηκαν στὴν Τεργέστη, ὅτι μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς ποὺ δὲν εἶχαν διαβατήρια ἔφυγαν κρυφὰ μὲ πλοιάρια ποὺ τοὺς μετέφεραν σὲ 3 ἑλληνικὰ καράβια ποὺ βρίσκονταν στ' ἀνοιχτὰ καὶ ἄλλοι τράβηξαν γιὰ τὴν Κέρκυρα καὶ ἄλλοι γιὰ τὴν Πελοπόννησο· καὶ ὅτι ὁ Καντακουζηνὸς στὶς 17 Μαρτίου πετάχτηκε γιὰ μερικὲς μέρες στὴ Βενετία γιὰ νὰ στρατολογήσει καὶ ἀπ' ἐκεῖ μερικοὺς Ἕλληνες.

β) Οἱ ἐξωτερικὲς εἰδήσεις ἀναφέρουν ὅτι ἐπιστολὲς ἀπὸ τὴ Ζάκυνθο γράφουν ὅτι μεγάλη μοίρα ἀγγλικῶν στόλου μὲ 15.000 ἄνδρες ἔφυγε ἀπὸ τὴ Μάλτα πρὸς ἀγνωστὴ κατεύθυνση¹, εἶδηση ποὺ τάραξε τοὺς Ἕλληνες τῆς Τεργέστης, γιὰτὶ πιστεῦον ὅτι, ἂν δὲν ἀναμειχθοῦν οἱ Ἀγγλοὶ, τὸ ζήτημά τους θὰ πάρει εὐνοϊκὴ ἔκβαση· καὶ προσθέτει ὁ Chevalier: «πάνω στὸ ζήτημα αὐτὸ εἶναι ἄσκοπο νὰ θέλει κανεὶς νὰ ἀντιτείνει στὴ γνώμη τῶν Ἑλλήνων, γιὰτὶ ἔχουν σηκώσει τὸ κεφάλι πολὺ ψηλά».

Ὁ Αὐστριακὸς καπετάνιος Ἰωάννης Κάσοβιτς², ποὺ ἔφθασε ἀπὸ τὴ Σμύρνη ὕστερ' ἀπὸ ταξίδι 17 ἡμερῶν, ἀφηγεῖται ὅτι μερικὲς μέρες προτοῦ ξεκινήσει ἀπ' ἐκεῖ εἶχε ξεσπάσει «μιὰ ἀπὸ τίς πιὸ αἱματηρὲς ἐπαναστάσεις, ὅπου οἱ Τοῦρκοὶ κατακρεοῦργησαν ὄχι μόνον τοὺς Ἕλληνες, παρὰ ὅλους τοὺς χριστιανοὺς ἀνεξαρτήτως ἐθνικότητος κτλ.», ὅτι ἡ πόλη κατὰ τὴν ἀναχώρησή του βρισκόταν σὲ τρομακτικὴ ἀναρχία κτλ., καὶ ὅτι μερικὲς κιόλας οἰκογένειες τῆς Σμύρνης εἶχαν φθάσει στὴν Τεργέστη.

Ἡ πρώτη εἶδηση τοῦ Κάσοβιτς, ἐντυπωσιασμένου ἀπὸ τοὺς φόνους ποὺ ἔγιναν τότε στὴ Σμύρνη, εἶναι βέβαια ὑπερβολικὴ. Ἀναφέρει γενικὴ σφαγὴ, ἡ ὁποία δὲν ἔγινε, ἀλλὰ ἡ «τρομακτικὴ ἀναρχία» μὲ φόνους Ἑλλήνων εἶναι γεγονός, ὅπως μαρτυροῦν ὅλες οἱ σύγχρονες πηγές.

Ἄλλες εἰδήσεις ἀπὸ ἐπιστολὲς ποὺ ἔρχονται ἀπὸ τὴ Ζάκυνθο καὶ τὴν Κεφαλληνία καὶ οἱ ὁποῖες μιλοῦν γιὰ τὴν κατάληψη τοῦ Ναβαρίνου καὶ τὴ σφαγὴ τῶν Τούρκων εἶναι πρόωρες καὶ δὲν εἶναι ἀληθινές.

Ἀπὸ τίς εἰδήσεις λοιπὸν τοῦ Chevalier οἱ ἐσωτερικὲς, δηλαδὴ αὐτὲς ποὺ ἀφοροῦν τὴν Τεργέστη, εἶναι οἱ μόνες ἀξιόπιστες.

Ὁ ἴδιος ὕστερ' ἀπὸ τὴν παράθεση τῶν πληροφοριῶν του, προβαίνει στὸ τέλος καὶ σὲ μιὰ γενικὴ κρίση, δυσμενὴ βέβαια γιὰ τὴν ἔκβαση τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνα, ἀρεστὴ ὅμως στοὺς Αὐστριακοὺς: «Γενικὰ ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη ὅτι οἱ Ἕλληνες θὰ ὑποκύψουν, ὅτι οἱ μεγάλες προσπάθειες, ποὺ καταβάλλουν τώρα, δὲν θὰ τοὺς χρησιμεύσουν σὲ τίποτε ἄλλο, παρὰ σὲ μιὰ κατάρρευση πιὸ αἱματη-

1. Ἡ εἶδηση δὲν εἶναι ἀληθινή.

2. Ἀσφαλῶς Δαλματός.

ρή». Καί τελειώνει μὲ τὰ ἐξῆς: «Αὐτὴ ἡ ἐπανάσταση εἶναι ἓνας πόλεμος ἐξόντωσης καὶ θὰ ἦταν εὐχῆς ἔργον νὰ ἐπέμβουν οἱ μεγάλες Δυνάμεις μὲ τὰ στρατεύματά τους, γιὰ νὰ καταπαύσουν τὶς σφαγές καὶ γιὰ νὰ ἀποκαταστήσουν τὴν τάξην»¹.

3. Στὸ ἴδιο γενικό, ἀλλὰ καὶ πάλι δυσμενές γιὰ τοὺς Ἕλληνας, συμπέρασμα καταλήγει ὁ Chevalier καὶ στὴ δεύτερη ἀπὸ 21 Ἰουλίου ἐπιστολὴ του («λίγη ἐλπίδα πρέπει νὰ ἔχουν οἱ Ἕλληνες γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς ἐπιχειρήσεώς των»), μὲ τὴν ὁποία στέλνει συνημμένα στὸν De la Rue καὶ ἀπόσπασμα τοῦ ἀνώνυμου στρατιωτικοῦ ἀπὸ τὴν Καλαμάτα. Ἡ κατοχὴ τοῦ γραπτοῦ τοῦ ἀνώνυμου ἀπὸ τὸν Chevalier καὶ ἡ διαβίβασή του στὴν Αὐστρία ἦταν μεγάλη ἐπιτυχία τῆς αὐστριακῆς κατασκοπείας, γιὰτὶ τῆς ἔδινε σπουδαῖες πληροφορίες, ἂν λάβουμε ὑπ' ὄψη μας ὅτι ὁ ἐπιστολογράφος ἦταν «Ἕλληνας», ὅπως χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸν Chevalier, ὅτι κατεῖχε μεγάλη θέση στὸν πρῶτο ἐπαναστατικὸ στρατὸ τῆς Πελοποννήσου (ἦταν διοικητὴς τοῦ τακτικοῦ σώματος), ὅτι οἱ πληροφορίες του δὲν ἦταν εὐχάριστες γιὰ τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐπομένως ἦταν θετικὲς καὶ ἐνθαρρυντικὲς γιὰ τὴν ἀνθελληνικὴ στάση ποὺ τηροῦσε ἡ αὐστριακὴ διπλωματία.

Ὁ Chevalier, γιὰ νὰ χαρακτηρίζει τὸν συντάκτη τῆς ἐπιστολῆς ὡς «Ἕλληνα», πρέπει νὰ εἶδε τὴν ἐπιστολὴ του γραμμὴν στὰ ἑλληνικὰ καὶ ἐπομένως θὰ τὴ μετέφρασε στὰ γαλλικὰ ἢ καὶ στὰ γερμανικὰ, γιὰ νὰ χρησιμοποιηθεῖ ἀπὸ τὴν αὐστριακὴ κατασκοπεία. Ὡς «Ἕλληνα» δέχεται ἀνεξέλεγκτα τὸν ἀνώτερο αὐτὸν ἀξιωματικὸ καὶ ὁ Λάιος, ὁ ἐκδότης καὶ ὑπομνηματιστὴς τῆς ἐπιστολῆς². Καὶ ὅμως στὴν προηγούμενὴ του ἐπιστολὴ τῆς 9 Ἰουνίου ὁ Chevalier, στὴν ὁποία, ὅπως εἶδαμε, μιλοῦσε γιὰ τὶς κινήσεις τοῦ πρίγκιπα Ἄλεξ. Καντακουζηνοῦ στὴν Τεργέστη καὶ γιὰ τὶς προσπάθειές του νὰ σχηματίσει τὸ ἐπιτελεῖο ἐνὸς συντάγματος, ἔλεγε καθαρὰ ὅτι ὁ διοικητὴς τοῦ συντάγματος αὐτοῦ ἦταν «ἓνας Γάλλος ἀπόστρατος ἀξιωματικός»³. Ὁ Γάλλος αὐτὸς συνταγματάρχης καὶ ὁ φερόμενος ἀργότερα ἀπὸ τὸν Chevalier ὡς «Ἕλληνας» διοικητὴς τοῦ πρῶτου συντάγματος τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ καὶ συντάκτης τῆς ἀνώνυμης ἐπιστολῆς εἶναι ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπο ἢ δύο χωριστά; Ἄν συμβαίνει τὸ πρῶτο, τότε πῶς ὁ Chevalier στὴ μεταγενέστερη ἐπιστολὴ του, τῆς 21 Ἰουλίου, τὸν χαρακτηρίζει «Ἕλληνα»;

Ἄλλ' ἂς παραθέσουμε πρῶτα τὸ σπουδαιότερο μέρος τῆς ἐπιστολῆς τοῦ «Ἕλληνα» (;) αὐτοῦ ἀξιωματικοῦ, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ προβοῦμε πρῶτα στὴν ἐξωτερικὴ ἢ ιστοριοδιφικὴ κριτικὴ τοῦ κειμένου, νὰ προσπαθήσουμε δηλαδὴ νὰ ταυτίσουμε τὸν συγγραφέα, ἀφοῦ ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος ποὺ γράφτηκε εἶναι γνω-

1. Λαῖου, Ἀνέκδ. ἐπιστολές, σσ. 122-123.

2. Λαῖου, ἔ.ἀ.

3. Λαῖου, ἔ.ἀ., σσ. 34-35 καὶ σ. 281.

στά, καὶ κατόπιν νὰ προχωρήσουμε στὴν ἐσωτερικὴ κριτικὴ καὶ κυρίως στὴν ἐρμηνευτικὴ κριτικὴ, δηλαδὴ ν' ἀναλύσουμε τὰ γραφόμενά του καὶ νὰ ἴδουμε ποιά στοιχεῖα ἀπ' ὅσα ἀναφέρει εἶναι δυνατὸν νὰ γίνουν δεκτὰ ὡς ἀληθινὰ καὶ νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὡς ἀξιόπιστα.

Τὸ κείμενο τοῦ ἀνώνυμου ἐπιστολογράφου

«Οἱ πρίγκηπες (Ἰψηλάντης καὶ Καντακουζηνός) ἀποβιβάστηκαν στὸ Ἄργος καὶ ἓνα σῶμα ἀπὸ 1000 πολεμιστὲς καθὼς καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Γερουσίας ἦρθαν στὴν παραλία, νὰ τοὺς ὑποδεχτοῦν. Ἀπὸ τότε ἐστήσαμε τὸ Γενικὸ Στρατηγεῖο σὲ διάφορα μέρη. Ὁ πρίγκηψ Ἰψηλάντης εὐρίσκεται ἤδη ἀπὸ 10 ἡμέρες στὸ στρατόπεδο τῆς Τριπολιτσᾶς, ὅπου ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἐγκατάσταση τοῦ ἀπαραίτητου πυροβολικοῦ, γιὰ νὰ κυριεύσει τὴν ὄχυντὰ αὐτῆ θέσης. Πολλὰ φρούρια πρόκειται νὰ παραδοθοῦν. Θὰ εἶχαν μάλιστα παραδοθεῖ ἀπὸ καιρὸ, ἐὰν ἐπικρατοῦσε ἔστω καὶ λίγη τάξη σ' αὐτὴ τὴ χώρα. Ἀλλὰ δυστυχῶς ὅλα εὐρίσκονται μέσα σὲ τέτοια ἀταξία καὶ κακομοιριά, ὥστε μόνο ἓνα ἀνώτερο ὄν μπορεῖ νὰ τὴν γιαιτρέψει. Ἔχω τὴ γνώμη, ὅτι ὅλες οἱ προσπάθειές μας καὶ ὅλη ἡ καλὴ θέληση τοῦ ἀγαπητοῦ πρίγκηπα Ἰψηλάντη θὰ προσκρούσουν στὶς δυσκολίες ποὺ προβάλλουν ἢ ποὺ δημιουργοῦν οἱ Προεστοὶ τῆς χώρας. Δὲν εἶναι μακρὰ ὁ καιρὸς ὅπου σ' αὐτὴ τὴ χώρα θὰ συμβοῦν σκληρὴ ἀναρχία σὰν ἐκεῖνες τοῦ 1793, καὶ τολμῶ νὰ εἰπῶ ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ πιὸ μέγας κίνδυνος, ποὺ ἔχομε νὰ χτυπήσουμε. Οἱ Τοῦρκοι δὲν εἶναι τίποτα. Κλεισμένοι μέσα στὰ φρούριά τους δὲν τολμοῦν νὰ ξεμυτίσουν. Ἐὰν εἶχα μόνο δυὸ τάγματα ἀπὸ τὸ παλιὸ μου σύνταγμα, ἢ Τριπολιτσὰ θὰ ἔπεφτε μέσα σὲ μισὴ μέρα. Ἀλλὰ τί μπορεῖ κανεὶς νὰ περιμένει ἀπὸ ἀπειθάρχητα μπουλούκια καὶ ἀπὸ ἀρχηγούς, ποὺ ἐνδιαφέρονται νὰ συνεχίζεται ἡ ἀταξία; Μόνο ὁ χρόνος μπορεῖ νὰ φέρει κάποια ἀλλαγὴ στὴν ὑπόθεση αὐτή.

Ὁ πρίγκηψ Ἰψηλάντης μοῦ ἔδωκε τὴν ἐντολὴ νὰ παρατήσω τὸ στρατόπεδο καὶ νὰ ἔρθω γιὰ νὰ ὀργανώσω ἓνα σύνταγμα ἀπὸ ὅλους τοὺς ξένους, ποὺ πλεονάζουν στὸ Μωριά. Ἔχω σχηματίσει ἓνα τάγμα καὶ περιμένω ἀκόμα τὰ τμήματα ἀπὸ τὰ νησιά τοῦ Ἀρχιπελάγους. Αὐτὸ θὰ μοῦ στοιχίσει κόπους καὶ μόχθους, ἀλλὰ ἴσως μπορέσουμε νὰ φτάσουμε στὸ σκοπὸ, ποὺ βάλαμε μπροστά μας καὶ ποὺ χωρὶς αὐτὸν δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ τίποτα. Ὁ πρίγκηψ Ἰψηλάντης εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ διορίσει ἐμένα ἀρχηγὸ αὐτοῦ τοῦ συντάγματος, ποὺ θὰ τοῦ εἶναι σὰν ἓνα εἶδος σωματοφυλακῆς, γιὰτὶ δὲν πρέπει καθόλου νὰ ἐμπιστευθεῖ στοὺς Μανιάτες ἢ στοὺς Μωραῖτες. Αὐτοὶ δὲν ἔχουν συνειθίσει ἀκόμα μὲ τὸ θάνατο, τὸν φοβοῦνται περισσότερο ἀπὸ τὴ σκλαβιά.

Μόλις ἐφτάσαμε στὸ Μωριά εὐρήκαμε θρονιασμένη μιὰ ἀνωτάτη Γερουσία, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ ὀκτῶ ἄτομα. Πιστεύεις πὼς γενήκανε ἐκλογές;

Κάθε ἄλλο, φίλε μου. Αὐτοὶ οἱ κύριοι ἔχουν μιμηθεῖ ἐκεῖνον τὸν Καρδινάλιο, ποὺ στὶς ἐκλογές γιὰ τὸν Ποιτίφηκα ἀνέκραξε: «Ἐγὼ εἶμαι ὁ Πάπας!». Αὐτοὶ εἶναι οἱ τύρανοι, ποὺ θέλουν νὰ καταπιέξουν τὸ λαό, ποὺ πῆραν δύναμη ἀπὸ τὰ πλοῦτη τῶν Τούρκων, ποὺ κάνουν τοὺς πολιορκητὲς νὰ λιμοκτονοῦν, μὲ λίγα λόγια, κτήρη, ποὺ παρ' ὅλα αὐτὰ ἔχουν τὸ θράσος νὰ νομίζουν ὅτι τὰ ξέρονται ὅλα καὶ ὅτι δὲν τοὺς ξεφεύγει τίποτα. Τώρα τοὺς ἀφήνει κανεὶς, γιατί δὲν ἔχει ἔρθει ἡ ὥρα, ὅπου θὰ ὑποστοῦν τὴν πρέπουσα τιμωρία γιὰ τὴν ἀπαίσια συμπεριφορὰ τους. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν Ὑψηλάντη αὐτὸς εἶναι ἓνας ἄγγελος. Τὸ μόνο του ἐλάττωμα εἶναι, ὅτι εἶναι καλὸς μὲ τὸ παραπάνω. Ποτέ μου δὲν ἐγγνώρισα πῶς συμφιλωτικὸ καὶ καλομίλητο ἄνθρωπο. Ἄν καὶ εἶναι ντελικᾶτος στὴν ὑγεία, ἐν τούτοις ὑποφέρει τοὺς μύχθους τοῦ στρατοπέδου μὲ καρτερία καὶ σταθερότητα. Τίποτε δὲν τὸν τρομάζει. Τὸ μόνο ποὺ τὸν βασανίζει εἶναι ἡ ἀναρχία ποὺ βλέπει καὶ ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ τὴν γιαιτρέψει. Στὸ στρατόπεδο εἶμαι κάθε μέρα στὸ τραπέζι του καὶ ἄλλο καταφύγιο δὲν ἔχω ἐκτὸς ἀπὸ τὴ σκηνή του. Μὲ γεμίζει ἀπὸ κοπλιμέντα, καὶ ἂν ὁ Θεὸς εὐλογῆσει τὰ ὄπλα μας, ἐλπίζω ἓνα καλὸ μέλλον. Ἰδοῦ, φίλε μου, σὲ ποιὰ κατάσταση βρισκόμαστε. Ἄρκεϊ νὰ σοῦ εἰπῶ, πὼς ἡ θέση μας δὲν εἶναι καὶ τόσο ρόδινη, ἀλλὰ ξέρεις ὅτι ὁ Β. δὲν τρομάζει ἀπὸ τέτοια μικροπράγματα, ἀντιθέτως μάλιστα, κάθε μέρα σκληραγωγοῦμαι στὶς δυσκολίες καὶ στὴ δυστυχία».

4. Τὸ πρῶτο ποὺ ἔχουμε νὰ ἐξετάσουμε εἶναι νὰ βροῦμε ποιὸς εἶναι ὁ συντάκτης τῆς ἐπιστολῆς. Καὶ αὐτὸ θὰ τὸ κατορθώσουμε βασιζόμενοι στὰ σαφῆ στοιχεῖα ποὺ μᾶς δίνει ὁ ἴδιος ὁ «Ἑλληνας» ἀξιωματικὸς: ὅτι ὁ Δημ. Ὑψηλάντης τοῦ εἶχε ἀναθέσει νὰ ὀργανώσει ἓνα τάγμα τακτικοῦ στρατοῦ «ἀπὸ ὅλους τοὺς ζένους ποὺ πλεονάζουν στὸν Μωριᾶ» καὶ ὅτι ἐπρόκειτο νὰ προχωρήσει καὶ στὴ σύσταση δευτέρου μὲ τοὺς ἄνδρες ποὺ περίμενε ἀπὸ τὰ Νησιά. Ἄν προστρέξουμε στὸν ἱστορικὸ τοῦ πρώτου τακτικοῦ στρατοῦ, στὸν Χρῆστο Βυζάντιο, θὰ πληροφορηθοῦμε ὅτι πρῶτος διοικητὴς του ἦταν ὁ ἄλλοτε ταγματάρχης στὸν στρατὸ τοῦ Ναπολέοντα «Παλέσσας», ὁ ὁποῖος μαζὶ μὲ ἄλλους ὁμογενεῖς, μὲ φιλέλληνες καὶ μὲ τὸν Δημ. Ὑψηλάντη, ποὺ εἶχε προμηθευτεῖ στὴν Τεργέστη ὄπλισμό, στολές καὶ ὑπόδηση γιὰ 300 ἄνδρες, κατέβηκε στὴν Ὑδρα. Καὶ ἀπ' ἐκεῖ ὁ Ὑψηλάντης τὸν ἔστειλε μὲ τὸ ἴδιο τὸ πλοῖο στὴν Καλαμάτα, γιὰ νὰ ὀργανώσει τὸν πρῶτο τακτικὸ στρατό¹. Πρῶτα πορίσματα τῆς ἀντιπαραβολῆς τῶν παραπάνω στοιχείων μὲ τὰ ἀντίστοιχα τῆς ἐπιστολῆς τοῦ «Ἑλληνα» εἶναι ὅτι τὰ πράγματα δὲν ἐκτυλίχθησαν ἔτσι ὅπως τὰ γράφει ὁ Βυζάντιος, ἀλλὰ ὅτι ὁ

1. Βλ. Χρήστου Βυζαντίου, Ἱστορία τῶν κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν ἐκστρατειῶν καὶ μαχῶν καὶ τῶν μετὰ ταῦτα συμβάντων, ὧν συμμετέσχεν ὁ τακτικὸς στρατὸς ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1833, Ἀθῆναι 1901, 3η ἐκδ., σ. 25.

διοικητῆς τοῦ τακτικοῦ ἦλθε πρῶτα στό στρατόπεδο τῆς Τριπολιτσᾶς καί ἀπό ἐκεῖ, ὕστερ' ἀπό ἐντολή τοῦ Ὑψηλάντη, κατέβηκε στήν Καλαμάτα. Ὅσα ὅμως γράφει ὁ Βυζάντιος γιά τήν προέλευση καί τή στρατολογία τῶν τακτικῶν συμφωνοῦν μέ τά ἀναφερόμενα ἀπό τόν ἴδιο τόν «Ἕλληνα» γιά τήν κατάταξη τῶν «ξένων», ἀπό τοὺς ὁποίους εἶχε γεμίσει ἡ Πελοπόννησος. Ἴδου τί γράφει ὁ Βυζάντιος γι' αὐτούς:

«Οὔτοι κατήγοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν κατεστραμμένων ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων, Θράκης, Μακεδονίας, Μικρᾶς Ἀσίας, τῶν παρ' αὐταῖς νήσων καὶ λοιπῶν μερῶν, πρὸ πάντων δὲ ἐκ νέων καλῶς ἀνατεθραμμένων καὶ τιῶν εὐπαιδευτῶν, ἐχόντων καθαρὸν αἶσθημα πατριωτισμοῦ. Οὔτοι ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἵνα ὑπηρετήσωσι τὴν Πατρίδα μὴ ἔχοντες δ' ἐνταῦθα οὔτε οἰκίους οὔτε γνωρίμους, εἶρον καταφύγιον ἐντιμον εἰς τὸ τακτικὸν σώμα· ἐνῶ ὁ Στερεοελλαδίτης καὶ ὁ Πελοποννήσιος εἶχον τὸν καπετάνιον τοῦ χωριοῦ των καὶ ὑπ' αὐτὸν ὑπηρετοῦν, ὁσάκις ἦτον ἀνάγκη, ἄλλως ἐπανήρχοντο εἰς τὴν ἐστίαν των».

5. Ποιός ὅμως εἶναι ὁ «Παλέσσας», ὁ διοικητῆς τοῦ τακτικοῦ; Εἶναι Ἕλληνας, ὅπως ἔγραφε ὁ γραμματέας τοῦ γαλλικοῦ προξενείου τῆς Τεργέστης, καὶ τὸ δέχεται ὁ Λάιος; Οἱ Wilhelm Barth - Max Kehrig - Korn, οἱ τελευταῖοι ποὺ ἔχουν κάνει μιὰ προσπάθεια νὰ καταλογογραφήσουν ὅλους τοὺς φιλέλληνες, δίνουν μερικές πληροφορίες γιά τὸν «Γάλλο» διοικητῆ τοῦ πρώτου τακτικοῦ στρατοῦ Baleste (ἢ «Παλέσσα»), ὅπως τὸν ἔχει ἐξελληνίσει ὁ Βυζάντιος) στηριζόμενοι στὸν Rouqueville: ὅτι στὰ 1814 ὁ Baleste, λοχαγὸς τῶν γρεναδιέρων τοῦ Ναπολέοντα, μετὰ τὴν πτώση του, ἄφησε τὴ γενέτειρά του, τὴ Μασσαλία, γιά νὰ ἐγκατασταθεῖ στὰ Χανιά τῆς Κρήτης, ὅπου ὁ πατέρας του ἀσχολοῦνταν μέ ἐμπορικές ὑποθέσεις. Στὰ Χανιά ὁ Baleste πέρασε 6 εὐτυχημένα χρόνια μαζί μέ τοὺς Ἕλληνες καὶ ἔμαθε ὄχι μόνον τέλεια τὴ γλώσσα τους, ἀλλὰ γνώρισε καλὰ καὶ τὰ βάσανά τους. Γι' αὐτὸ καὶ μέ χαρὰ ἄκουσε τὸ σάλπισμα τῆς ἀνεξαρτησίας¹.

Ὁ Baleste, ὅταν ξέσπασε ἡ ἐλληνικὴ ἐπανάσταση, τυχαῖα βρισκόταν στὴν Τεργέστη καὶ ἐκεῖ συνάντησε τὸν Καντακουζηνὸ καὶ τὸν Δημ. Ὑψηλάντη.

1. *Die Philhellenenzeit*, München 1960, σσ. 71-72. Πρβ. καὶ Maxime Raybaud, *Mémoires sur la Grèce*, Paris 1824, τ. I, σ. 424. Ὁ σύγχρονός του ἀπομνημονευματογράφος Νικόλαος Σπηλιᾶδης γράφει ἐπίσης ὅτι ὁ Baleste μιλοῦσε τὰ ἐλληνικά, ἀλλὰ κατὰ λάθος σημειώνει ὅτι τὰ 6 χρόνια τὰ πέρασε στὴν Κυδωνία τῆς Κρήτης, ὅπου ὁ πατέρας του εἶχε ἐμπορικὸ κατάστημα (Νικ. Σπηλιᾶδου, Ἐπομν., Ἀθῆναι 1851, τ. I, σ. 215 ὑπ. 1). Ἄλλο σύντομο βιογραφικὸ σημείωμα τοῦ Baleste τὸν ἀναφέρει γεννημένο στὴν Κορσική (*Μνημεῖα Κρητικῶν ἐπαναστάσεων, Ἐπαναστάσεις 1821-1830*, Ἀθῆναι 1978, τ. I, σ. 256).

Γεμάτος ἐνθουσιασμό δὲν δίστασε νὰ τοὺς ἀκολουθήσει στὴν Ἑλλάδα καὶ προθυμοποιήθηκε νὰ ὀργανώσει τὸ πρῶτο τακτικὸ σύνταγμα. Μὲ τὰ ἐξῆς τὸν κρίνει ὁ συμπατριώτης του φιλέλληνας Maxime Raybaud, πού τὸν γνώρισε στὸ ἐλληνικὸ στρατόπεδο ἔξω ἀπὸ τὴν Τριπολιτσά: «Σεμνὸς καὶ ἀνιδιοτελής, ὅσο καὶ γενναῖος, γνωρίζοντας τὸ πνεῦμα καὶ τὰ ἤθη τοῦ λαοῦ πού ἔσπευδε νὰ βοηθήσει, ὁ ἀξιωματικὸς αὐτὸς ἦταν ὁ ἐξόχως κατάλληλος γιὰ νὰ τοῦ προσφέρει πολὺτιμες ὑπηρεσίες». Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ὑψηλάντης τὸν ἔστειλε στὴν Καλαμάτα μὲ τὸν βαθμὸ τοῦ συνταγματάρχη¹. Ἄπὸ ἐκεῖ ὁ Baleste ἔγραψε καὶ τὸ παραπάνω γράμμα σὲ κάποιον φίλο του, στὰ ἐλληνικὰ βέβαια, ὥστε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Γάλλος Chevalier νὰ θεωρήσει τὸν συμπατριώτη του «Ἕλληνα». Τόση πραγματικὰ ἦταν ἡ ἐλληνικότητα τοῦ Baleste, ὥστε καὶ ὁ ἴδιος ὁ σύγχρονός του ἀπομνημονευματογράφος Νικ. Σπηλιάδης, πού ἀσφαλῶς τὸν συνάντησε καὶ τὸν γνώρισε ἔξω ἀπὸ τὴν Τριπολιτσά, νὰ γράψει ὅτι οἱ πρῶτοι τακτικοὶ στρατιῶτες μὲ κύριους πυρῆνες τοὺς Κυδωνιάτες (Ἀιβαλιῶτες) πρόσφυγες² γυμνάζονταν «ἀπὸ τὸν φιλέλληνα, ἢ μᾶλλον ἀπὸ τὸν Ἕλληνα Βαλέστ, τὸν υἱὸν τοῦ ἐν Κρήτῃ Γάλλου Βαλέστ»³. Ἐπομένως ὁ Baleste, Ἕλληνας στὴν ψυχὴ, ἦταν πραγματικὸς Ἕλληνας.

Ὅτι τὸ γράμμα τῆς 21 Ἰουλίου ἀνήκει στὸν ἴδιο τὸν διοικητὴ τοῦ τακτικοῦ σώματος, στὸν Baleste, φαίνεται καὶ ἀπὸ ὅσα γράφει στὸν ἀποδέκτη του γιὰ τὸν ἑαυτὸ του χρησιμοποιοῦντας τὸ κεφαλαῖο Β: «... ἡ θέση μας δὲν εἶναι καὶ τόσο ρόδινη, ἀλλὰ ξέρεις ὅτι ὁ Β. δὲν τρομάζει ἀπὸ τέτοια μικροπράγματα, ἀντιθέτως μάλιστα κάθε μέρα σκληραγωγοῦμαι στίς δυσκολίες καὶ στὴ δυστυχία».

Ἐπομένως ὁ «Γάλλος ἀπόστρατος» ὀργανωτὴς ἐνὸς ἐλληνικοῦ συντάγματος, πού ἀναφέρεται στὴν ἐπιστολὴ τοῦ Chevalier τῆς 9 Ἰουνίου καὶ ὁ «Ἕλληνας» ἀξιωματικὸς, ὁ ὀργανωτὴς ἐνὸς συντάγματος στὴν Καλαμάτα κατὰ τὴν ἐπιστολὴ τοῦ ἴδιου τῆς 28 Αὐγούστου πρὸς τὸν De la Rue στὴ Βιέννη εἶναι ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπο καὶ πρόκειται γιὰ θερμότατο Γάλλο φιλέλληνα πού ἔδωσε καὶ τὴ ζωὴ του ἀκόμη γιὰ τὴν ἐλληνικὴ ἀνεξαρτησία. Ὁ Baleste εἶναι ὁ φιλέλληνας πού μπορεῖ νὰ διεκδικήσει τὴν τιμὴ ὅτι πρῶτος πάτησε τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδας μὲ τὴ γενναία σκέψη νὰ χύσει τὸ αἷμα του γι' αὐτὴν καὶ ὅτι αὐτὸ πραγματικὰ τὸ ἀπέδειξε⁴, ὅπως θὰ ἰδοῦμε.

Ἄφοῦ λοιπὸν ὡς τώρα διαπιστώσαμε ὅτι ὁ συντάκτης τῆς ἀνώνυμης ἐπι-

1. Raybaud, ἔ.ἀ., I σ. 425.

2. Sture Linnér, *H. H. Humphrey's First «Journal of the Greek War of Independence»* (July 1821-February 1822), Stockholm 1967, σ. 44

3. Σπηλιάδου, ἔ.ἀ., σσ. 214-215.

4. Βλ. Raybaud, ἔ.ἀ., I, σ. 424 ὑποσ. 1.

στολῆς εἶναι ὁ Γάλλος ἢ καλύτερα ὁ “Ἕλληνας στήν ψυχὴ καὶ στὰ αἰσθήματα Baleste, ὁ πρῶτος διοικητὴς τοῦ τακτικοῦ σώματος, τὰ γραφόμενά του ἀποκτοῦν μεγάλη βαρύτητα καὶ ἀποτελοῦν πηγὴ πρώτης τάξης γιὰ τὶς θέσεις καὶ τὸν ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων ἔξω ἀπὸ τὴν Τριπολιτσά. Καὶ οἱ ἀξιόπιστες πληροφορίες εἶναι οἱ ἐξῆς: “Ὅτι ὁ Ὑψηλάντης τὸν σχηματισμὸ τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ τὸν σκέφθηκε στήν ἀρχὴ—καὶ πολὺ σωστά—σὰν εἶδος σωματοφυλακῆς, ἐκτελεστικοῦ ὄργανου, γιὰτὶ δὲν εἶχε καμιά ἐμπιστοσύνη στοὺς Πελοποννησίους, ποὺ δὲν εἶχαν ἀκόμη συνηθίσει μὲ τὴν ἰδέα τοῦ θανάτου, ποὺ τὸν φοβοῦνταν περισσότερο καὶ ἀπὸ τὴ σκλαβιά· ὅτι ὑπάρχει μεγάλη ἀταξία καὶ «κακομοιριά» στήν Πελοπόννησο καὶ γενικὰ στὴ χώρα, ὥστε μόνο μιὰ ἰσχυρὴ προσωπικότητα εἶναι δυνατὸν νὰ τὴ γιαιτρέψει· ὅτι ὁ Δημ. Ὑψηλάντης εἶναι ἓνας «ἄγγελος», καλομίλητος καὶ εἰρηνοποιός. Ἀκριβῶς ὅμως οἱ ἀρετές του αὐτὲς ἀποτελοῦν καὶ τὸ μεγάλο ἐλάττωμά του: εἶναι «καλὸς μὲ τὸ παραπάνω»· ἡ ἀναρχία ποὺ βλέπει γύρω του τὸν βασανίζει, γιὰτὶ εἶναι ἀδύνατο νὰ ἐπιβληθεῖ. Ἡ ἀγάπη τοῦ Baleste πρὸς τὸν Ὑψηλάντη καὶ οἱ δημοκρατικὲς του ἰδέες τὸν κάνουν νὰ αἰσθάνεται μίσος ἐναντίον τῶν προκρίτων ποὺ δὲν τὸν ἀναγνωρίζουν ὡς ἀρχιστράτηγο καὶ νὰ τοὺς βλέπει σὰν ἐμπόδιο στήν προοδευτικὴ ἐξέλιξη τῶν πραγμάτων. Οἱ πρόκριτοι γι’ αὐτὸν «εἶναι οἱ τύραννοι, ποὺ θέλουν νὰ καταπιέζουν τὸν λαό, ποὺ πῆραν δύναμη ἀπὸ τὰ πλούτη τῶν Τούρκων, ποὺ κάνουν τοὺς πολιορκητὲς νὰ λιμοκτονοῦν, μὲ λίγα λόγια, κτήνη ποὺ παρ’ ὅλα αὐτὰ ἔχουν τὸ θράσος νὰ νομίζουν ὅτι τὰ ξέρουν ὅλα καὶ ὅτι δὲν τοὺς ξεφεύγει τίποτε». Γι’ αὐτὸ προβλέπει ὁ Γάλλος αὐτὸς ἀξιωματικὸς ὅτι κάποια μέρα θὰ ξεσπάσουν κοινωνικὲς ταραχές, «σκηνὲς ἀναρχίας σὰν ἐκεῖνες τοῦ 1793». Ὁ στρατὸς εἶναι «μπουλούκια ἀπειθάρχητα» καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τοὺς ἐνδιαφέρονται νὰ συνεχίζεται ἡ ἀναρχία. Οἱ Τούρκοι εἶναι ἀποκλεισμένοι μέσα στήν Τριπολιτσά καὶ ἐξουθενωμένοι. Ἄν ὁ Baleste, λέγει ὁ ἴδιος, εἶχε δύο τάγματα ἀπὸ τὸ παλιό του σύνταγμα, θὰ κυρίευε τὴν πόλη σὲ μιὰ μέρα. Ἡ θέση λοιπὸν τῶν Ἑλλήνων δὲν εἶναι «καὶ τόσο ρόδινη», ἀλλὰ ἐλπίζει ὅτι μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὸ χρόνο θὰ σιάξουν τὰ πράγματα.

6. Αὐτὲς εἶναι μὲ λίγα λόγια οἱ πληροφορίες τοῦ Baleste γιὰ τὴν κατάσταση ἔξω ἀπὸ τὴν Τριπολιτσά, πληροφορίες ποὺ μᾶς δίνουν μιὰ ρεαλιστικὴ εἰκόνα τοῦ χάους ποὺ εἶχε δημιουργηθεῖ στοὺς πρώτους μῆνες τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἐπομένως οἱ εἰδήσεις τοῦ ἀγνοῦ αὐτοῦ φιλέλληνα, οἱ ὁποῖες περιέρχονται στήν ἐχθρική αὐστριακὴ κατασκοπεία, θὰ ἱκανοποίησαν, ἀσφαλῶς, τὴν αὐστριακὴ κυβέρνηση, ποὺ θὰ αἰσιοδοξοῦσε ὅτι γρήγορα ἡ Τουρκία θὰ ἔκλεινε τὸ ἐλληνικὸ ζήτημα. Ἴσως μάλιστα ἡ πηγὴ αὐτὴ τῶν πληροφοριῶν, κοντὰ καὶ σὲ ἄλλες ἀσφαλῶς, ἐνθάρρυναν τὴν αὐστριακὴ διπλωματία στήν ἐχθρική της στάση ἀπέναντι τοῦ ἐλληνικοῦ ζητήματος.

Ὁ Baleste περιέγραφε βέβαια τὰ πράγματα ὅπως ἀκριβῶς παρουσιά-

ζονταν, ἀλλὰ εἶχε καὶ ἐλπίδες ὅτι θὰ πῆγαιναν καλύτερα. Ἡ ἀγάπη του γιὰ τοὺς Ἕλληνας ἦταν μεγάλη καὶ γνήσια. Ἀκόμη ὁ Baleste παρουσιάζεται με εἰλικρινῆ δημοκρατικά αἰσθήματα, φίλος τοῦ λαοῦ καὶ δυσμενῆς ἀπέναντι τῶν ἀρχηγῶν, ἰδίως ἀπέναντι τῶν προκρίτων, τοὺς ὁποίους χαρακτηρίζει «τυράννους» καὶ «κτῆνη». Ὁ Baleste εἶναι ἓνας ἀληθινὸς ἐπαναστάτης, ἐμπνευσμένος ἀπὸ τίς ἰδέες τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1789.

Ποιὰ ἦταν κατόπιν ἡ σταδιοδρομία καὶ ἡ τύχη τοῦ Baleste, πού φιλοδόξησε νὰ συμβάλει στὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδας; Ἀφοῦ ὡς ἀρχηγὸς τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ εἶχε κατορθώσει νὰ ἐμποδίσει ἀπόβαση τῶν ἀγχημάτων μοίρας τοῦ τουρκικοῦ στόλου στὴν Καλαμάτα, ξαναγύρισε στὸ στρατόπεδο τῆς Τριπολιτσᾶς ὕστερ' ἀπὸ πρόσκληση τοῦ Ἰψηλάντη πού τὸν ἐκτιμοῦσε πολὺ καὶ ὁ ὁποῖος ἐνδιαφερόταν ν' αὐξήσει τὸν ἀριθμὸ τῶν ἀνδρῶν τοῦ τακτικοῦ σώματος¹.

Λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς Τριπολιτσᾶς, οἱ Ἕλληνες ἀρχηγοὶ ἀπομάκρυναν τὸν Ἰψηλάντη ἀπὸ τὸ στρατόπεδο με τὴν παράκληση νὰ σπεύσει ν' ἀντιμετωπίσει τὴν ἀπειλὴ τῆς ἴδιας μοίρας τοῦ τουρκικοῦ στόλου στὴ ΒΔ Πε-

Balleste

(Ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ D. V. Vayakakos, *Des Philhellènes Corses en Grèce pendant la guerre de l'indépendance* (1821-1828), *Μνημοσύνη* 4, 1973, 182-197).

1. Raybaud, ἑ.ἀ., I, σσ. 424-425. Πρβ. καὶ I. Φιλήμονος, *Δοκίμιον περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως*, Ἀθῆναι 1861, 4, σσ. 182-183. Julien de la Gravière, *Station du Levant*, Paris 1876, I, σσ. 169-171. Linnér, *Humphrays' Journal*, σσ. 46-48.

λοπόννησο. Καὶ ὁ Ὑψηλάντης φεύγοντας πῆρε μαζί του τοὺς περισσότερους σχεδὸν φιλέλληνες, τὸν Σκῶτο ἐπιτελάρχη του καὶ φιλέλληνα Thomas Gordon, τὸν γνωστὸ ἱστορικὸ τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως, καθὼς καὶ τὸν Baleste μὲ τὸ σῶμα του. Ὅταν ξαναγύρισαν, ἡ Τριπολιτσά εἶχε ἀλωθεῖ καὶ διαρπαγεῖ καὶ εἶχε ἐκδηλωθεῖ ὁ φοβερὸς λοιμὸς ποὺ ἔστειλε κατὰ ἑκατοντάδες τοὺς ἀνθρώπους στὸν ἄλλο κόσμ¹. Οἱ συνθήκες αὐτές, καθὼς καὶ οἱ ἀντιθέσεις πολιτικῶν-στρατιωτικῶν, κάθε ἄλλο παρὰ ἐνθαρρυντικὲς ἦταν γιὰ τὴν προώθηση τῆς ὀργανώσεως τακτικῶν στρατευμάτων.

Ὁ Baleste κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἐπαναστάσεως εἶχε πολλὲς εὐκαιρίες νὰ συναντηθεῖ μὲ συμπατριῶτες του Κρητικὸς στρατιωτικὸς, οἱ ὁποῖοι σὲ συζητήσεις μαζί του τὸν παρακινοῦσαν νὰ κατεβεῖ στὴ Μεγαλόνησο. Ἀδρανώντας σχεδὸν στὴν ἠπειρωτικὴ Ἑλλάδα, ὅπως καὶ τόσοι ἄλλοι φιλέλληνες, καὶ ἐλπίζοντας ἀσφαλῶς νὰ προσφέρει θετικὲς ὑπηρεσίες στὴν πατρίδα του Κρήτη, ὅπου ἐξακολουθοῦσε νὰ ζεῖ ὁ γέρος πατέρας του, ἔφθασε ἐκεῖ κατὰ τὰ μέσα Μαρτίου 1822, ἐπισκέπτεται τὸν διορισμένο ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴ κυβέρνηση «Γενικὸν Ἐπαρχον Κρήτης» Ἀφεντούλη ἢ Ἀφεντούλιεφ, τὸν συγχαίρει γιὰ τὶς ἐπιτυχίες ποὺ εἶχε ὡς τότε καὶ τίθεται στὴ διάθεσή του. Κατόπιν ἀμέσως ἀναχωρεῖ πρὸς τὴν περιοχὴ Ρεθύμνου, ὅπου ὀργανώνει σῶμα 700 περίπου ἀνδρῶν, μὲ τοὺς ὁποίους τρέπει σὲ φυγὴ καὶ καταδιώκει πενταπλάσιους σχεδὸν ἀντιπάλους ὡς τὶς πύλες τοῦ κάστρου. Τὸ κάστρο ἀκριβῶς αὐτὸ φιλοδόξησε νὰ καταλάβει ὁ Baleste κατανοώντας ὅτι εἶναι ἀδύνατο νὰ ἐδραιωθεῖ ἡ ἐπανάσταση στὴν Κρήτη χωρὶς τὴν κατοχὴ ἑνὸς μόνιμου καὶ ἀσφαλοῦς ὀρητηρίου. Γιὰ τὸν σκοπὸ λοιπὸν αὐτὸν ἄρχισε νὰ συγκεντρώνει στρατεύματα καὶ κατέστρωσε στρατηγικὸ σχέδιο γιὰ τὴν ἐπίθεση ἐναντίον τοῦ Ρεθύμνου, ἀλλὰ ἡ κακὴ ἐκτέλεση τοῦ σχεδίου εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα ν' ἀποτύχει ἡ ἀπόπειρα καὶ νὰ βροῦν τὸν θάνατο ἀρκετοί, ἀνάμεσά τους καὶ ὁ ἴδιος ὁ Baleste. Ὁ Κριτοβουλίδης ποὺ τὸν ὀνομάζει «Βαλέστραν», ἀναφέρει καὶ τὴ φήμη ὅτι ἡ μάχη χάθηκε ἐξ αἰτίας τῆς ἀδράνειας ὀρισμένων ὀπλαρχηγῶν προσκειμένων πρὸς τὸν Ἀφεντούλιεφ, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀρχίσει νὰ ὑποβλέπει τὸν Baleste, γιὰτὶ νόμιζε ὅτι ἐπιδίωκε νὰ τὸν ἐκτοπίσει ἀπὸ τὴν πολιτικὴ του θέση, δηλαδὴ νὰ συγκεντρώσει στὰ χέρια του δικτατορικὴ ἐξουσία².

Θεσσαλονίκη

ΑΠ. Ε. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

1. Βλ. Raybaud, ξ.ἀ., σ. 428 κ.έ.

2. Κ. Κριτοβουλίδου, Ἀπομνημονεῖματα τοῦ περὶ αὐτονομίας τῆς Ἑλλάδος πολέμου τῶν Κρητῶν, Ἀθήναι 1859, σσ. 89-95.